

1914 nyarán, mielőtt a világháború kitört volna, egy marosvásárhelyi újság arról a példátlan esetről tudósít, hogy a Malom utcai bordélyház szalonját egy szobafestő a Kultúrpalota előcsarnokában látható freskók méretarányos, élethű másolatával díszítette, és az általános megbotránkozás miatt a bordély tulajdonosa felszólított, hogy a mázelműveket távolítsa el.

El lehet képzelni. Alig tér be a polgár egy kicsit boldog lenni, máris azzal találja szembe magát, hogy támadás érte a magyar kultúra legújabb edificiumát, tehát a magyar nemzetet, a jó ízlésről és az erkölcsről nem is beszélve. Nem tudom, ki volt ez a polgár, ahogy azt sem, hogy boldog volt-e kicsit előbb, és csak azután csapott patáliát, vagy csütörtököt mondott, és ebből támadt felbuzdulása. Nem valószínű, hogy az említett újságcikken kívül más írásos nyomra bukkannék. Ugyan ki adta volna a nevét akkoriban egy ilyen feljelentéshez? Vagy miért ne adta volna bárki becsületes magyar ember?

A bordélyházat azóta lebontották, a Kultúrpalota eddig túlélte az összes kísérletet, amely ellene irányult. Múzeum lett belőle, a saját létének, történetének a múzeuma, ünnepi épület egy szürke világban, ahol a hétköznap az egyetlen úr. Lassan benövi a város, túlnő rajta. Ma már alig tudjuk, hogyan éltek azok az emberek, akik megálmodták. Nem az lett, amiben hittek, sosem az lesz. Mi nem úgy élünk, még ha szeretnénk azt hinni magunkról, akkor sem tudjuk belakni ezt a teret. A miénk, de nem otthonos. Jelentéssel bír, de nem azt jelenti, amit szeretnénk.

Az a békebeli polgár, akit mélységesen felháborított, hogy a kupleráj falán is megjeleníthető a szentkép, nem tudta elviselni azt, hogy a számára magasztos tartalom egy vulgáris kontextusba kerüljön. Naiv művészetértés, mondanánk. És nagyon jól el tudjuk képzelni, amint áhítatosan lépdel a Palota előterében, pantallós úr, öntudatos, magyar. Neki az nem múzeum, hanem szentély, nemcsak szimbolikus tér, hanem valódi. Megérinthei a falakat, mert tudja, hogy igazi, nem csak festett.

Arról a szobafestőről sem tudok semmi konkrétat. Ma azt mondanánk, ahogy a kuplerájba kicsiben megfesti a Kultúrpalota freskóit, az egy performansz. Am aligha volt ehhez elmélete, pingált valamit ügyesen, ami éppen tetszett neki. Még csak plágiummal sem lehet vádolni. Dolgozott-e a Kultúrpalotában is, vagy csak álmélkodott, nem tudjuk, jól rajzolhatott, ha olyan könnyen meglátták a műve és a Mű közötti összefüggést. Amikor a polgár botrányt kiált, a mai néző számára létrejön a gesztus, és felnevet, de legalábbis elmosolyodik.

Hogy mit gondoltak az örömlányok, azt sem tudom. Valószínűleg ők állnak legközelebb a realizmushoz, és nem járnak a Palotába. Az idén volt százéves a marosvásárhelyi Kultúrpalota, meg az aradi is...

Jövőre száz éve annak, hogy kitört az első világháború. Ilyen kultúrpalotákat azóta sem építenek többet. Megőrzik, mert olcsóbb és könnyebb restaurálni, mint átértelmezni, használni, belakni. A falat megérinthei tilos. Tudjuk, festett.

Kupleráj az egész világ.

Kategória: Deleatur

Denumire autor: Vida Gábor

Látó Szépirodalmi Folyóirat